

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu Veroniky Juříčkové, soudkyně Lenky Matyášové a soudce Filipa Dienstbiera v právní věci žalobkyně: **M. R.**, proti žalovanému: **Okresní soud v Nymburce**, sídlem Soudní 996/10, Nymburk, týkající se žaloby proti rozhodnutím žalovaného ze dne 30. 1. 2020, sp. zn. P 53-16/2019, a ze dne 30. 9. 2022, sp. zn. P 53-16/2019, o kasační stížnosti žalobkyně proti výrokům II a III usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 4. 2023, č. j. 54 Af 18/2022-25,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost žalobkyně proti výroku II usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 4. 2023, č. j. 54 Af 18/2022-25, **se z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost žalobkyně proti výroku III usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 4. 2023, č. j. 54 Af 18/2022-25, **se o d m í t á .**
- III. Žalobkyně **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti proti výroku II usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 4. 2023, č. j. 54 Af 18/2022-25.
- IV. Žalovanému **se n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti proti výroku II usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 4. 2023, č. j. 54 Af 18/2022-25.
- V. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti proti výroku III usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 4. 2023, č. j. 54 Af 18/2022-25.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Žalobkyně se žalobou podanou dne 12. 12. 2022 u Krajského soudu v Praze domáhala zrušení v záhlaví označených rozhodnutí žalovaného (exekučního příkazu ze dne 30. 1. 2020 a rozhodnutí ze dne 30. 9. 2022, kterým žalovaný zamítl návrh žalobkyně na zastavení daňové exekuce). Žalobkyně současně požádala o osvobození od soudních poplatků pro řízení o žalobě.

[2] Na výzvu krajského soudu (ze dne 20. 12. 2022, č. j. 54 Af 18/2022-10) k doložení vyplněného formuláře „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“ žalobkyně reagovala přípisem ze dne 23. 1. 2023, v němž odkázala na usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 11. 2022, č. j. 4 A 39/2022-21, usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2022, č. j. 92 C 10/2022-27, usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 15. 11. 2019, č. j. 52 C 172/2012-130, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2021, č. j. 28 Co 99/2021-124. Žalobkyně se domnívala, že na základě těchto usnesení, v nichž soudy řešily otázku jejího osvobození od soudních poplatků, by jí mělo být osvobození přiznáno i v řízení o této žalobě, neboť v mezidobí u ní nenastala změna poměrů.

[3] Krajský soud žalobkyni opětovně vyzval (usnesením ze dne 24. 1. 2023, č. j. 54 Af 18/2022-20) k doložení vyplněného formuláře „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“. V odůvodnění usnesení poukázal na nedostatečnost podkladů, které žalobkyně k žádosti o osvobození od soudních poplatků připojila. Upozornil, že usneseními Městského soudu v Praze č. j. 4 A 39/2022-21 a č. j. 28 Co 99/2021-124, bylo rozhodnuto o žádostech o osvobození od soudních poplatků žalobce Ing. P. R., nikoli žalobkyně. Dále krajský soud uvedl, že nemohl vycházet ani z usnesení Městského soudu v Praze č. j. 92 C 10/2022-27, neboť neobsahuje odůvodnění. Není z něj tedy patrné, z jakých skutečností soud při rozhodování vycházel a jaká konkrétní zjištění učinil ohledně osobních, majetkových a výdělkových poměrů žalobkyně. Krajský soud poukázal také na časový odstup od doby vydání usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 č. j. 52 C 172/2012-130 a zároveň doplnil, že sám v minulosti rozhodoval o osvobození od soudních poplatků žalobkyně, a sice dvěma usneseními vydanými dne 4. 2. 2021, č. j. 51 A 5/2021-36, a dne 7. 12. 2021, č. j. 59 Af 15/2021-23, jimiž žalobkyni přiznal částečné osvobození ve výši 90 %. Časový odstup od vydání těchto usnesení byl však dle krajského soudu natolik významný, že z nich již nebylo možno vycházet.

[4] Žalobkyně ani na základě této výzvy prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech soudu nedoložila. Na výzvu reagovala sdělením ze dne 6. 3. 2023, v němž uvedla, že městský soud v usnesení č. j. 92 C 10/2022-27 vycházel z údajů uvedených v žádosti o osvobození od soudních poplatků pro dovolací řízení, která obsahuje informace o aktuálních nezměněných poměrech žalobkyně.

[5] Krajský soud v záhlaví označeným usnesením odmítl žalobu směřující proti rozhodnutí žalovaného ze dne 30. 1. 2020 pro opožděnost (výrok I), zamítl žádost žalobkyně o osvobození od soudních poplatků (výrok II) a vyzval žalobkyni k zaplacení

pokračování

soudního poplatku ve výši 3 000 Kč za žalobu proti rozhodnutí žalovaného ze dne 30. 9. 2022 (výrok III).

II. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[6] Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) napadla výroky II a III usnesení krajského soudu kasační stížností. Zopakovala svou argumentaci z předchozích podání ze dne 23. 1. 2023 a ze dne 6. 3. 2023, která současně navrhla provést v řízení o kasační stížnosti k důkazu. Domnívala se, že řádně a v úplnosti uvedla aktuální poměry odkazem na označená soudní rozhodnutí, jimiž jí bylo přiznáno úplné osvobození od soudních poplatků s přihlédnutím k poměrům, které v mezidobí nedoznaly změn. Doplnila také odkaz na obsah usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 19 Co 139/2022-27 a usnesení ze dne 6. 10. 2022 ve věci sp. zn. 19 Co 250/2022. Dle stěžovatelky prohlášení o aktuálních osobních a majetkových poměrech nemusí být učiněno pouze na předtištěném formuláři. Z judikatury a soudní praxe naopak vyplývá, že soud je povinen vycházet také z jiných soudních rozhodnutí, jimiž byl totožný účastník od soudních poplatků osvobozen, nedošlo-li ke změně poměrů. V návaznosti na uvedené stěžovatelka namítala, že napadené usnesení krajského soudu je založeno na nesprávném právním posouzení, je nepřezkoumatelné a došlo jím k porušení stěžovatelčiných práv (na rovné zacházení, práva na nestranný soud, na výkon spravedlnosti, na přístup k soudu a zákaz diskriminace).

[7] Žalovaný práva vyjádřit se ke kasační stížnosti nevyužil.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[8] Stěžovatelka kasační stížností napadla výrok II usnesení krajského soudu, kterým byla zamítnuta její žádost o osvobození od soudních poplatků.

[9] Nejvyšší správní soud v úvodu připomíná, že podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí soudu rozhodujícího ve věcech správního soudnictví (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS). Usnesení, jímž krajský soud zamítl návrh na osvobození od soudních poplatků (a současně vyzval stěžovatelku k úhradě soudního poplatku), nepochybně je takovým procesním rozhodnutím. Stěžovatelku tedy netíží poplatková povinnost. Obdobné závěry platí podle rozšířeného senátu i pro povinnost být v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem. Stěžovatelka tedy nemusí být v tomto řízení zastoupena, o čemž byla Nejvyšším správním soudem poučena v podání ze dne 22. 5. 2023, č. j. 6 As 85/2023-8, které jí bylo doručeno dne 24. 5. 2023.

[10] Kasační stížnost směřující proti výroku II napadeného usnesení krajského soudu není důvodná.

[11] Nejvyšší správní soud nejprve uvádí, že neshledal namítanou nepřezkoumatelnost napadeného usnesení krajského soudu, v němž krajský soud ve vztahu k výroku II srozumitelně a přezkoumatelně odůvodnil, proč stěžovatelčině žádosti nevyhověl a nepřiznal jí osvobození od soudních poplatků.

[12] Podle § 36 odst. 3 věty první a druhé s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky,*

může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků.

Přiznat účastníkovi

osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Osvobození od soudních poplatků představuje výjimku z pravidla, že žaloba proti rozhodnutí správního orgánu je na základě zákona zpoplatněna. Účelem tohoto institutu je zejména ochrana účastníka řízení, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2012, č. j. 2 Ans 6/2012-12).

[13] Krajský soud opakovaně, a to výše označenými usneseními ze dne 20. 12. 2022 a ze dne 24. 1. 2023, vyzýval stěžovatelku k doložení vyplněného prohlášení o jejích aktuálních osobních, majetkových a výdělkových poměrech. V odůvodnění druhé výzvy pak stěžovatelce podrobně a srozumitelně vysvětlil, z jakých důvodů nelze vycházet toliko ze soudních rozhodnutí, která k žádosti připojila. Stěžovatelka navzdory tomu krajskému soudu prohlášení o osobních a majetkových poměrech nedoložila a v reakci na druhou výzvu se omezila toliko na obecná tvrzení o tom, že se její osobní a majetková situace nezměnila, že pobírá nízký starobní důchod, aniž ovšem uvedla a doložila jeho konkrétní výši; a dále na ničím nedoložená tvrzení, na co konkrétně vynakládá finanční prostředky, aniž podrobněji uvedla a doložila, jaké výše tvrzené výdaje dosahují. Opětovně odkázala pouze na předchozí soudní rozhodnutí, jimiž jí bylo osvobození od soudních poplatků přiznáno.

[14] Se stěžovatelkou je možno souhlasit do té míry, že tvrzení a doložení podmínek pro osvobození od soudních poplatků může být učiněno i jiným způsobem než vyplněním příslušného formuláře (k tomu shodně již rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2008, č. j. 4 Ads 90/2008-130, nebo rozsudek ze dne 22. 7. 2009, č. j. 1 Afs 68/2009-42). V souzené věci však k tvrzení a doložení podmínek pro osvobození od soudních poplatků, které by soudu umožnilo jejich konkrétní posouzení, nedošlo ani jiným způsobem. Stěžovatelkou učiněná podání totiž soudu ucelený obraz o jejích aktuálních poměrech neposkytla.

[15] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s hodnocením krajského soudu, že při posouzení naplnění podmínek pro osvobození stěžovatelky od soudních poplatků nebylo možno vycházet z usnesení, která se týkala osvobození jiné osoby, tedy z usnesení č. j. 4 A 39/2022-21 a č. j. 28 Co 99/2021-124. Rovněž souhlasí se závěry krajského soudu, že stěžovatelčina tvrzení o jejích osobních, majetkových a výdělkových poměrech musejí být dostatečně konkrétní a aktuální a že tato tvrzení musejí být doložena a prokázána relevantními listinami. Sama stěžovatelka přitom ve svých podáních zmínila změny, k nimž došlo zejména v předchozím roce a na které poukázal také krajský soud. V této souvislosti připomněl, že v rozhodném období došlo nejen k nárůstu cen, ale také k opakované valorizaci starobních důchodů. Uvedené změny poměrů proto odůvodnily potřebu soudu zjistit a ověřit naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Při posuzování stěžovatelčiny žádosti nebylo možno zohledňovat rozhodnutí vydaná v roce 2019 či v roce 2021.

pokračování

[16] Stejně tak usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 10. 2022, č. j. 92 C 10/2022-27, nepředstavovalo dostatečný podklad pro posouzení naplnění podmínek pro osvobození stěžovatelky od soudních poplatků, a sice z toho důvodu, že neobsahovalo odůvodnění. Krajský soud tak ve vztahu k tomuto rozhodnutí správně upozornil, že z něj nebylo možno zjistit, na základě jakých konkrétních skutečností a úvah dospěl Městský soud v Praze k závěru o naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Chybějící odůvodnění nemohl nahradit ani stěžovatelčin odkaz na obsah žádosti. Při úvaze o naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků soudy nezkontrolují pouze absolutní hodnotu majetku a příjmů (výdělků) na straně jedné a výdajů na straně druhé. Úvaha soudu je v tomto ohledu širší, zahrnuje také poměrování s konkrétní výší soudního poplatku, včetně hodnocení dalších okolností, které se sporem souvisejí (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009-96, č. 2163/2011 Sb. NSS, bod 21). Vzhledem k tomu, že ve věci sp. zn. 92 C 10/2022 se jednalo o občanskoprávní spor o plnění ve výši 150 000 Kč s příslušenstvím, přičemž stěžovatelkou označené usnesení se týkalo žádosti o osvobození od soudních poplatků pro řízení o dovolání, tedy spor jiné povahy a s jinou výší soudního poplatku, nelze z něj nic dovozovat pro nyní souzenou věc.

[17] Krajský soud v napadeném usnesení také správně připomněl judikaturu Nejvyššího správního soudu, dle které nese břemeno tvrzení a břemeno důkazní ve vztahu k naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků navrhovatel, tedy stěžovatelka. Nejvyšší správní soud zároveň doplňuje, že v již výše citovaném usnesení č. j. 1 As 23/2009-96 (viz bod 20) rozšířený senát zdůraznil, že rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků je předpokladem pro další postup soudu, a tedy při rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků nemůže být prováděno obsáhlé a náročné dokazování či šetření. Pokud účastník nedoloží nedostatek prostředků, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Asz 343/2004-50, č. 537/2005 Sb. NSS). Je tedy povinností navrhovatele (zde stěžovatelky), aby soudu dostatečně konkrétně popsal osobní, majetkové a výdělkové poměry a současně projevil zákonem požadovanou aktivitu a předložil doklady prokazující jeho nemajetnost (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 7. 2011, č. j. 3 Ads 80/2011-122).

[18] K námitce, že krajský soud byl povinen vycházet z dřívějších usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 a Městského soudu v Praze, jimiž byla stěžovatelka osvobozena od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud ve shodě s krajským soudem odkazuje již na svůj rozsudek ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009-88, č. 1962/2010 Sb. NSS, v němž vyslovil následující závěry: *„Zásadu stejného rozhodování ve vztahu k témuž účastníkovi nelze vykládat absolutisticky. Na jedné straně stojí ústavní imperativ zákazu svévole a ústavním pořádkem chráněná důvěra adresáta rozhodnutí v to, že k němu bude soud přistupovat ve svých budoucích rozhodnutích konzistentně s tím, jak o něm rozhodoval v minulosti. Naproti tomu stojí v první řadě možná změna relevantních skutkových okolností, rozhodných pro aplikaci právní normy, která opodstatní rozhodnutí odlišné od rozhodnutí předchozího. Právě v případě posuzování žádosti o osvobození od soudních poplatků půjde pravidelně o rozhodnutí velmi citlivé na měnící se skutková východiska předložená žadatelem soudu.“* Rovněž v rozsudku ze dne 30. 3. 2022, č. j. 10 As 13/2022-16, vydaném přímo ve věci totožné stěžovatelky, Nejvyšší správní soud uvedl, že nelze tvrdit, že *„na základě dřívějšího přiznání úplného osvobození od soudních*

poplatků by mělo být vždy stěžovatelce bez dalšího přiznáno úplné osvobození i v dalších věcech. Není tedy vyloučeno, aby se soud od dřívější judikatury odchýlil“.

[19] S ohledem na specifickou povahu institutu osvobození od soudních poplatků (jako výjimky z pravidla) je tedy nutno přihlížet a zohledňovat možné změny poměrů žadatele v čase. Za situace, kdy krajský soud neměl k dispozici dostatek aktuálních informací o stěžovatelčiných aktuálních osobních a majetkových poměrech, nemohl žádost náležitě posoudit, a proto se nedopustil nezákonnosti, pokud ji zamítl. O tomto následku byla stěžovatelka v opakované výzvě poučena.

[20] Pokud se jedná o stěžovatelčiny důkazní návrhy uplatněné v podané kasační stížnosti (konkrétně návrh důkazů podáními ze dne 23. 1. 2023 a ze dne 6. 3. 2023, která stěžovatelka učinila v reakci na výzvy krajského soudu k doložení vyplněného formuláře), Nejvyšší správní soud konstatuje, že tyto listiny jsou součástí soudního spisu, z jehož obsahu ve své rozhodovací činnosti vychází, a tedy jimi nebylo nutno provádět dokazování. Ve vztahu k usnesením Krajského soudu v Praze č. j. 19 Co 139/2022-27 a ze dne 6. 10. 2022 ve věci sp. zn. 19 Co 250/2022 pak Nejvyšší správní soud uvádí, že je stěžovatelka poprvé zmínila až v kasační stížnosti (aniž je ke kasační stížnosti současně připojila), a to opět toliko v tom ohledu, že z nich krajský soud byl povinen v souzené věci vycházet. Před krajským soudem se jich však stěžovatelka v souvislosti s žádostí o osvobození od soudních poplatků nedovolávala (na rozdíl od jiných usnesení uvedených výše). S ohledem na povahu žádosti a s ní spojenou povinnost žadatele tvrdit a prokázat podmínky pro osvobození od soudních poplatků však krajský soud nebyl povinen sám z úřední činnosti vyhledávat, v jakých jiných věcech (nadto v občanském soudním řízení) a za jakých konkrétních okolností soud v těchto řízeních o stěžovatelčiných žádostech o osvobození od soudních poplatků rozhodoval.

[21] Ke stěžovatelčině obecné námitce týkající se porušení jejích práv (na rovné zacházení, zákazu diskriminace, práva na nestranný soud, na výkon spravedlnosti a na přístup k soudu) Nejvyšší správní soud odkazuje na svou konstantní judikaturu, dle které kvalita uplatněných námitek předurčuje kvalitu jejich vypořádání. Není povinností soudu za účastníka řízení domýšlet jeho argumentaci. Jedná se o odraz dispoziční zásahy, kterou je řízení před správními soudy ovládáno (viz např. rozsudek dne 26. 5. 2016, č. j. 2 Azs 113/2016-26, či ze dne 21. 5. 2018, č. j. 7 As 128/2018-17, a tam citovaná judikatura). Nejvyšší správní soud tak v odpovědi na tuto námitku pouze v obecné rovině uvádí, že namítané porušení stěžovatelčiných práv v předchozím řízení před krajským soudem a v něm vydaném usnesení neshledal.

[22] Nejvyšší správní soud proto z výše uvedených důvodů kasační stížnost proti výroku II napadeného usnesení krajského soudu zamítl podle § 110 odst. 1 věty poslední zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

[23] Stěžovatelka napadla kasační stížností také výrok III usnesení krajského soudu, proti němuž není kasační stížnost přípustná.

[24] Podle § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. je *kasační stížnost nepřípustná proti rozhodnutí, jímž se pouze upravuje vedení řízení*.

[25] Výrokem III napadeného usnesení krajský soud vyzval stěžovatelku k úhradě soudního poplatku v návaznosti na to, že zamítl její žádost o osvobození. Výzva k úhradě

pokračování

soudního poplatku je dle judikatury Nejvyššího správního soudu rozhodnutím, jímž se pouze upravuje vedení řízení (viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2006, č. j. 5 As 15/2005-47, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č. j. 1 As 2/2008-47, nebo ze dne 27. 9. 2022, č. j. 8 As 176/2022-14).

[26] S ohledem na výše uvedené proto Nejvyšší správní soud podle § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s. (ve spojení s § 120 s. ř. s.) odmítl kasační stížnost směřující proti výroku III napadeného usnesení pro nepřípustnost dle § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. O tom, že proti tomuto výroku není kasační stížnost přípustná, byla ostatně stěžovatelka v napadeném usnesení řádně krajským soudem poučena.

IV. Náklady řízení

[27] O nákladech řízení o kasační stížnosti proti výroku II napadeného usnesení krajského soudu Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 a 7 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobkyně (stěžovatelka), která nebyla ve věci úspěšná, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Úspěšnému žalovanému žádné náklady v řízení o kasační stížnosti nevznikly, proto mu Nejvyšší správní soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

[28] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti proti výroku III napadeného usnesení krajského soudu se opírá o § 60 odst. 3 s. ř. s. (ve spojení s § 120 s. ř. s.), podle kterého nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, byla-li kasační stížnost odmítnuta.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. června 2023

Mgr. Ing. Veronika Juříčková
předsedkyně senátu